

Decyzja
Prezydium KK
nr 88/23

ws. opinii do projektu MRiPS sprawozdania rocznego z realizacji
Krajowego Planu działań na Rzecz Zatrudnienia na rok 2022

Prezydium Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” zgłasza następujące uwagi do projektu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej sprawozdania rocznego z realizacji Krajowego Planu działań na Rzecz Zatrudnienia w roku 2022 („KPDZ”).

1. W zakresie analizy sytuacji na rynku pracy za rok 2022 autorzy sprawozdania podkreślają, że w Polsce mamy bardzo dobrą sytuację oraz że w tym okresie notowano stały spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych (z 895,2 tys. w końcu 2021 r. do 812,3 tys. w końcu 2022 r.), jak i stopy bezrobocia rejestrowanego (z 5,8% do 5,2%). W sprawozdaniu wskazuje się również na poprawę sytuacji na rynku pracy w kontekście spadku liczby osób długotrwale bezrobotnych. Prezydium Komisji Krajowej ponownie podkreśla, że stopa bezrobocia w Polsce nie jest najbardziej wymiernym wskaźnikiem oceny sytuacji na rynku pracy w Polsce. Oczywiście z perspektywy osób poszukujących pracy jest on w chwili obecnej korzystny, jednakże oceniając sytuację całościowo należy pod uwagę brać również wskaźnik dzietności i to jak działania podejmowane w roku ubiegłym będą wpływały na obraz polskiego rynku pracy w przyszłości. Według danych opublikowanych 1 lutego 2023 r. stopa bezrobocia według Eurostat, pod koniec 2022 roku wyniosła w Polsce 2,9%. (wobec 6,1% w Unii Europejskiej i 6,6% w strefie EURO). Według tych danych Polska wraz z Niemcami zajęła drugie, po Czechach (2,3%), miejsce pod względem najniższej stopy bezrobocia w UE. Jednocześnie autorzy projektu sprawozdania zapominają o znacznym problemie demograficznym występującym w naszym kraju. Wskaźnik stopy bezrobocia może być zniekształcony poprzez dane dotyczące liczby osób wchodzących dopiero na rynek pracy oraz np. osób opiekujących się dziećmi. W tym zakresie nadal nierozwiązany jest problem łączenia pracy z życiem rodzinnym, zwłaszcza w przypadku kobiet i to pomimo bardzo niskiego współczynnika dzietności. Pozytywnie należy ocenić program MALUCH+ jednakże nie może on stanowić jedyne i kluczowe działania

w tym zakresie. Pamiętać jednocześnie należy, że ww. trend jest bardzo niekorzystny gdyż tzw. współczynnik zastępowalności demograficznej wynosi 2.1. W tym zakresie istnieją istotne wyzwania i zagrożenia dla polskiego rynku pracy, na temat których przedmiotowy projekt sprawozdania z realizacji KPDZ milczy.

2. W zakresie zadania o tytule: „Rozwój rynku mieszkań na wynajem, społecznego budownictwa czynszowego oraz budownictwa socjalnego i komunalnego”, Prezydium Komisji Krajowej stwierdza, że w okresie sprawozdawczym w niewielkim zakresie realizowano działania związane z rozwojem rynku mieszkań na wynajem oraz zwiększeniem liczby mieszkań dostępnych dla osób o niskich i przeciętnych dochodach. Według stanu na koniec 2022 r. w ramach działań spółki PFR Nieruchomości wybudowano 3 468 lokali mieszkalnych a w budowie znajdowało się kolejne 1 571 lokali, co należy uznać za wynik bardzo słaby i niemający większego znaczenia w kontekście sytuacji mieszkaniowej w Polsce. Sytuacja ta jest tym bardziej trudna dla polskich rodzin, że rynek mieszkań musi zaspokoić również potrzeby cudzoziemców napływających do Polski, a co za tym idzie liczba dostępnych mieszkań zmalała, a koszty związane z najmem wzrosły. W projekcie sprawozdania tego aspektu nie uwzględniono i nie przedstawiono działań uwzględniających napływ cudzoziemców pod kątem potrzeb lokalowych.
3. Przy opiniowaniu projektu KDPZ na rok 2022 Prezydium Komisji Krajowej zwracało uwagę na problem zmian na rynku pracy, który dotyczy również rozwoju sztucznej inteligencji, cyfryzacji oraz automatyzacji pracy. Zwłaszcza przy prostych pracach wykonywanych przy produkcji, gdzie pracownicy są najbardziej narażeni na ryzyko utraty pracy. Należy pamiętać, że na podstawie wskaźników OECD (<https://data.oecd.org/>) dotyczących rynku pracy można stwierdzić, że Polska jest jednym z najmniej bezpiecznych zawodowo krajów Europy, tzn. jest krajem, w którym zachwiane jest bezpieczeństwo ekonomiczne związane z ryzykiem utraty pracy i kosztem tej utraty ponoszonym przez pracowników. Jeżeli okażą się rzeczywiste przewidywania autorów Polityki przyjętej przez Radę Ministrów dotyczącej: „rozwoju Sztucznej Inteligencji w Polsce od roku 2020”, a mianowicie, że sztuczna inteligencja połączona z automatyką może doprowadzić przy wykorzystaniu już istniejących możliwości technologicznych do tego, że w 2030 roku 49% czasu pracy w Polsce może zostać zautomatyzowane, to w planie działania należało szczegółowo opisać środki zaradcze mające na celu przeciwdziałanie bezrobociu wynikającemu z tego zjawiska. W planie tego nie uczyniono i konsekwentnie sprawozdanie na ten temat milczy, dotykając jedynie cyfryzacji w kontekście umiejętności posługiwania

się tymi instrumentami przez pracowników. Tymczasem w projekcie sprawozdania z realizacji KPDZ ogólnie podkreśla się promocję zmian kwalifikacji zawodowych oraz możliwość powstania nowych obecnie nieznanym nam zawodów, z uwagi na rozwój technologiczny, dość eufemistycznie wskazuje się na teoretycznie możliwie zwiększenie zatrudnienia osób niepełnosprawnych pomimo tego, że obecnie poziom aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych jest bardzo niski i pod koniec 2022 r. aktywny zawodowo pozostawał jedynie co 3 niepełnosprawny w wieku produkcyjnym (Wg badań GUS BAEL IV kwartał 2022).

4. W zakresie rozwoju publicznych służb zatrudnienia wskazać należy, że niewątpliwie cyfryzacja jest konieczna, jednakże nie zastąpi ona innych form usprawnienia urzędów pracy. Tymczasem zarówno przepisy regulujące organizację publicznych służb zatrudnienia jak również przepisy dotyczące usług i instrumentów rynku pracy są nieadekwatne do sytuacji na rynku pracy. Publiczne służby zatrudnienia sygnalizują to od kilku lat. Należy wyraźnie zaznaczyć, że to nie urzędy pracy tworzą miejsca pracy a pracodawcy, dlatego też zmiana przepisów wspierających pracodawców jest niezbędna. Dofinansowania dla pracodawców nie uwzględniają wzrostu cen, wynagrodzeń, inflacji itp. i nie stanowią zachęty do tworzenia nowych miejsc pracy i oferowania godnych wynagrodzeń. Publiczne służby zatrudnienia stały się w znacznym zakresie urzędami do wypełniania licznych formalności, wprowadzania danych do systemów. Aktywizacja bezrobotnych to niewielka część działalności publicznych służb zatrudnienia i to wymaga zmian. Jednocześnie nadal efektywność publicznych służb zatrudnienia mierzona jest efektywnością kosztową i zatrudnieniową. Trudno bowiem dla badania tej efektywności porównywać lokalne rynki pracy przy tak znacznym zróżnicowaniu terytorialnym.
5. Odnosząc się do działań związanych z zatrudnieniem Prezydium Komisji Krajowej podkreśla, że wskaźniki opisujące rynek pracy są mierzalne a w projekcie sprawozdania bardzo niewielka liczba opisanych działań jest zaprezentowana poprzez bezpośredni wpływ na rynek pracy w tym liczbę osób, które podjęły zatrudnienie (np. w wyniku realizowanych programów mieszkaniowych, czy z obszaru ekonomii społecznej).
6. W zakresie celu pod nazwą: „Efektywne i ukierunkowane zarządzania migracjami zarobkowymi”, a w szczególności działania kierunkowego polegającego na wspieraniu mobilności zawodowej w ramach EURES, Prezydium Komisji Krajowej wskazuje, że z ostrożnością należy podejść również do realizowanego w roku 2022 programu Europejskiego Urzędu ds. Pracy (ELA) pod nazwą „Praca przez cały rok”,

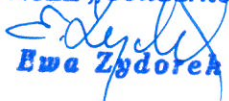
który ma zwracać uwagę na potrzebę rozpowszechniania informacji na temat sprawiedliwych i bezpiecznych warunków pracy pracowników sezonowych, którzy zatrudniani są w krajach Unii Europejskiej. Przedsięwzięcie to adresowane jest do pracowników oraz pracodawców, oferujących pracę sezonową. Głównym celem projektu jest promocja zarejestrowanej pracy sezonowej i zwalczanie pracy sezonowej niezadeklarowanej. Należy jednak pamiętać, iż program ten dotyczy zasadniczo migracji zarobkowej w ramach UE i może skutkować przyspieszonym odpływem pracowników sezonowych z Polski do innych krajów UE. Problem powyższy podczas prowadzenia tego programu zgłosiła także Bułgaria, Rumunia i inne kraje Europy Wschodniej. Nie sposób nie zauważyć, że w projekcie sprawozdania w ogóle nie odniesiono się do kwestii udziału Polski w przedmiotowym przedsięwzięciu, nie opisano jego przebiegu oraz skutków i ewentualnych dalszych zadań z nim związanych.

7. Ostatecznie nie sposób pominąć danych zawartych na stronie 70 projektu sprawozdania, z których wynika znaczący wzrost zatrudnienia osób w ramach umów cywilnoprawnych, wzrost ten nosi znamiona trendu, który trwał np. w latach 2020/2021 i jak widać trwa również obecnie. Dane te przeczą opisywanym wielokrotnie działaniom i celom. Stąd należy rozważyć podjęcie dalej idących rozwiązań prawnych, które będą zmierzały do zastępowania umów śmieciowych, umowami o pracę, tworzącymi stabilne i bezpieczne warunki pracy i płacy.
8. Dane o zatrudnieniu osób z niepełnosprawnościami w KPDZ ujęto jedynie za 4 kwartał 2022 r. Nie jest to wystarczająco miarodajne. Uważamy, że dane te powinny być oparte o średnioroczne dane a nie wybrany jeden kwartał. Ponadto zauważalny jest spadek liczby pracujących niepełnosprawnych w liczbach bezwzględnych w stosunku do poprzedniego roku (29 000 pracujących tj. jest o ponad 5 %). Mając na względzie bardzo dobrą sytuację na rynku pracy, dane te są niepokojące. Prezydium KK NSZZ „Solidarność” od wielu lat apeluje o zatrzymanie procesu likwidacji Zakładów Pracy Chronionej i wprowadzenie modelu stałej waloryzacji dofinansowań do pracy osób niepełnosprawnych. Uważamy, że otwarty rynek nie jest w stanie przyjąć wszystkich osób niepełnosprawnych chętnych do pracy, a wprowadzenie stałego mechanizmu waloryzacji opartego np. o określony procent przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej może powstrzymać proces upadania ZPCH. Ponadto przeszkodą w aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych są progi dochodowe przy tzw. „dorabianiu” do renty zaczynające się od 70 % przeciętnego wynagrodzenia.

Mając na uwadze całokształt przedstawionych uwag Prezydium Komisji Krajowej dostrzega konieczność uzupełniania projektu sprawozdania rocznego z realizacji KPDZ w 2022 roku i ujęcia w nim powyższych kwestii.

Gdańsk, 10 lipca 2023 r.

Prezydium KK
NSZZ „Solidarność”

SEKRETARZ
KK NSZZ „Solidarność”

Ewa Zydorek